

Jaarverslag lectoraten Vernieuwend Onderwijs & Vernieuwingsonderwijs

Parels in een notendop...

- Lectoraat Vernieuwend Onderwijs (Saxion, 10.4 fte) en Lectoraat Vernieuwingsonderwijs (Thomas More Hogeschool, 2.0 fte) dragen via praktijkgericht onderzoek en onderwijs bij aan de vernieuwing en verbetering van het vernieuwingsonderwijs, in het bijzonder Daltononderwijs, Montessorionderwijs en Jenaplan onderwijs;
- Via opleidingen, cursussen, publicaties, nascholingen, lezingen, presentaties, workshops en webinars dissemineren we kennis over het traditioneel vernieuwingsonderwijs;
- Vanuit het lectoraat Vernieuwend Onderwijs is het initiatief genomen om de Staat van het Vernieuwingsonderwijs te publiceren in samenwerking met de vernieuwingsbewegingen. De lancering was een groot succes en mooi begin van een traditie <https://zenodo.org/records/15149915>
- We zijn structureel onderdeel van de redactie van Montessori-magazine, DaltonVisie, Mensenkinderen, Tijdschrift voor Onderwijspraktijkstudies - TOPS, Velon, International Journal of Educational Research en Progressive Education University Press;
- In 2024-2025 zijn meer dan 100 publicaties/presentaties/producten en bijdragen aan podcasts verschenen vanuit de lectoraten.
- In 2024-2025 zijn meer dan 14 nieuwe onderzoeksvoorstellen ingediend bij subsidieverstrekkers;
- In 2025 verscheen onze gezamenlijke publicatie *Teaching the Green Deal*. Dit boek biedt tools en kennis om (toekomstige) leraren te ondersteunen bij het vormgeven van duurzaamheidsonderwijs, met focus op het gezamenlijk zoeken naar oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken zoals klimaatverandering en biodiversiteit <https://zenodo.org/records/15045652>. Dit boek is opgeleverd in het kader van het Erasmus+ project EASE (Jean Monnet-regeling rondom teacher training) waarin beide lectoraten samen ontwerpgericht hebben gewerkt aan teacher trainingen waarbij er vorm is gegeven aan onderwijs voor duurzame ontwikkeling.
- Bij Saxion is een tweede lector aangesteld binnen het lectoraat Vernieuwend Onderwijs: Dr. Martine Gijssel! Martine combineert haar werk als lector bij Saxion met haar baan als directeur van KBA, ResearchNed en Expertisecentrum Nederland. Ze zal zich met name gaan richten op het taalonderwijs binnen de vernieuwingsscholen.
https://www.linkedin.com/in/martine-gijssel-5630114/?original_referer=https%3A%2F%2Fwww%2Egoogle%2Ecom%2F&originalSubdomain=nl
- In 2025-2026 gaan we verder op de ingezette koers, intensiveren we de samenwerking en proberen we samen met de verenigingen net zoveel successen te behalen als in de afgelopen periode.

Lectoraat Vernieuwend Onderwijs, Saxion Hogescholen (10.4fte omvang)

Lectoren: Symen van der Zee, Martine Gijssel

Kenniskringleden: Vera Otten, Jaap de Brouwer, René Berends, Lida Klaver, Margreet Verduijn, Renske de Leeuw, Vivian Santing, Casper de Jong, Jasmijn Maseland, Peter Bom, Wendel Brandsma, Karin Brouwer-Truijten, Jory Tolkamp, Vivian Velthuis, Thomas Jaarsma, Celeste van Veenen, Christine van Kemmeren, Caroline Blanken.

Lectoraat Vernieuwingsonderwijs, Thomas More Hogeschool (2.0 fte omvang)

Lector: Patrick Sins (ook werkzaam als lector Leren bij Hogeschool Rotterdam)

Kenniskringleden: Brigitte Witmus, Pieter-Jan Ruiters, Ineke Vermeulen, Jaap de Brouwer, Lars Schaarman, Andrea Jansen (per april 2025), Lucija Andre (per september 2025) en Bahar Kaplan (per september 2025).

Wat is ons doel?

Onze lectoraten hebben een gemeenschappelijk doel waarin we elkaar versterken. We willen een krachtige impuls geven aan de professionele ontwikkeling van (aankomende) leraren door praktijkgericht onderzoek te verrichten in samenwerking met het werkveld. Samen met de onderzoekers van de lectoraten en de (besturen van de verenigingen van) traditionele vernieuwingsscholen (NDV, NMV, NJPV, VF en VBS) stemmen we af over onderzoekslijnen, toekomstplannen en voeren we gezamenlijk met onderwijsprofessionals onderzoek uit naar praktijkrelevante vraagstukken. Hieronder brengen we de opbrengsten van onze lectoraten bijeen voor het afgelopen jaar. We bieden een bondig overzicht van de activiteiten en inzichten in onze publicaties en presentaties. Tenslotte geven we een vooruitblik.

Wat deden we het afgelopen jaar?

Onze onderzoekers zijn zeer actief binnen het traditioneel vernieuwingsonderwijs en er erg betrokken bij. Doel van alle activiteiten is het wetenschappelijk geïnformeerd denken en handelen in de praktijk te stimuleren en het onderwijs te verbeteren. Hieronder een opsomming van de activiteiten op het gebied van dalton- en montessorionderwijs van de onderzoekers in het afgelopen jaar:

1. Opleidingen, Cursussen & Nascholing

- Verzorgen van cursussen, opleidingen en nascholingen op het gebied van dalton- en montessorionderwijs, zoals bijdragen aan de cursus daltonbasis, montessori specialisatie aan de voltijd pabo, teamscholingen op locatie, etc.
- Inrichting, uitvoering en verbetering van dalton- en montessorionderwijs leereenheden binnen de lerarenopleidingen, bijv. het keuzevak Vernieuwend Onderwijs, de minor Global Citizenship, minor Innovative Educational Approaches bij Saxion en de minor Onderwijsinnovatie bij de Thomas More Hogeschool.
- Digitale kennislunches en webinars verzorgen, bijv. over bèta-burgerschap en onderwijstechnologie, vanuit het Future Learning Lab (Saxion).
- Activiteiten in het kader van Dalton Netwerk Opleiders, de Dalton OnderzoeksGroep, Montessori nascholing (Meet-ups) en de Nederlandse Montessori Onderzoeksgroep.
- Voorzitten en leiden van de docentstudiegroep 'leren studeren' op Thomas More Hogeschool. Deze docentstudiegroep heeft tot doel de zelfregulatievaardigheden van studenten op de pabo te verhogen.
- Ontwikkeling van de post-hbo digitale geletterdheid in samenspraak met vernieuwingsscholen in oost-Nederland als onderdeel van het transfer aanbod van Saxion.
- In samenwerking met de Casimirschool, een excellente Daltonschool, werkt het lectoraat Vernieuwingsonderwijs aan de ontwikkeling van een leergang voor zelfregulerend leren. Dit initiatief vindt plaats in het kader van Ontwikkelkracht en wordt mede mogelijk gemaakt door het ministerie van OCW.
- Binnen het grootschalige NRO project 'Adding a Layer to Learning' ontwikkelen onderzoekers van Saxion en de RUG professionalisering voor docenten op het gebied van XR integratie in het onderwijs.

2. Onderzoek & Innovatie in Vernieuwend Onderwijs

- Uitbouwen van het Future Learning Lab bij Saxion en het InnovatieLab bij Thomas

More Hogeschool waar systematisch onderzoek wordt verricht naar de wijze waarop technologie het vernieuwend onderwijs kan versterken.

- I.s.m. vernieuwingsscholen actie- en ontwerpgericht onderzoek doen naar het bevorderen van leren leren door leraren in het po en vo (bijv. i.h.k.v. RAAK SPRONG en het Havo vd Toekomst project bij Saxion).
- I.s.m. dalton- en montessorischolen worden drie grote projecten (Thomas More Hogeschool) gedaan gericht op de bevordering van het zelfregulerend leervermogen van leerlingen: (1) Mentoren op Zuid, (2) MOZAIC (RAAK PUBLIEK) en (3) zelfregulerend leren in het vo.
- Grootschalige studies naar de effectiviteit van XR in het onderwijs (Saxion) en naar het programma Mad Science in het onderwijs in opdracht van ASML (Saxion).
- Kwaliteitsgelden van Saxion zijn toegekend aan een project waarin 'state of the art' interactieve kennisclips rondom studievvaardigheden worden vervaardigd. Deze worden zo ingericht, dat ze ook ingezet kunnen worden op de VO vernieuwingsscholen. Ook zijn in het kader van een toegekend experiment bij het samenwerkingsverband Aansluiting vo-ho Rotterdam kennisclips gemaakt en geëvalueerd die gaan over het effectief bevorderen van zelfregulerend leren.
- Kwaliteitsgelden van Saxion zijn toegekend aan een project rondom het anders inrichten en organiseren van het onderwijs ten behoeve van de lerarentekorten en toenemende kansenongelijkheid in het onderwijs. Gelden voor ingezet voor expertmeetings, reviews en schoolportretten.
- In samenwerking met de Vrije Universiteit Brussel en de Universiteit Gent werkt het lectoraat Vernieuwingsonderwijs met subsidie van het Vlaamse Leerpunt aan de ontwikkeling van een leidraad voor het bevorderen van het zelfregulerend leren en metacognitie.

3. Publicaties & Wetenschappelijke Bijdragen

- Hoofredacteurschap DaltonVisie (Rene Berends) en redactie (Ineke Vermeulen), Montessori Magazine (Jaap de Brouwer), Mensenkinderen (Geert Bors) en publicaties van lectoren en kenniskringleden in beide bladen.
- Maandelijkse bijdragen van de lector(en) aan de dalton en montessori nieuwsbrief en Didactiefonline in de vorm van columns.
- Bijdragen aan het publicatiedebat over vernieuwend onderwijs via sociale mediakanalen, zoals LinkedIn.
- Redactieraad Progressive Education University Press (PEUP) (Rene, Patrick en Symen) en publicaties over Dalton- en Montessorionderwijs bij PEUP.
- Hoofredacteurschap Velon Tijdschrift voor Lerarenopleiders (Symen) en TOPS (Patrick).
- Tiental artikelen gepubliceerd in peer-reviewed internationale wetenschappelijke tijdschriften, waaronder studies naar Burgerschapsvorming in vernieuwingsonderwijs (De Brouwer et al., 2024), de relatie tussen studiegedrag en vernieuwingsonderwijs (Morssink-Santing et al., 2024), evidence informed onderwijs (Van der Zee, 2024) en zelfregulerend leren (Sins et al., 2024; Sins et al., in press).
- Boekhoofdstuk over de traditionele onderwijsvernieuwers verschijnt dit jaar in het geredigeerd boek *Hoe maken we (beter) onderwijs* onder redactie van onder meer Monique Volman en Marco Snoek.
- In oktober 2025 verschijnt het boek *Samen bouwen aan zelfregulerend leren van leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs* als een van de opbrengsten van project MOZAIC.
- Er wordt gezamenlijk gewerkt aan een prachtig nieuw boek over de traditionele vernieuwers dat zal verschijnen eind 2025.
- Inspiratiebundel met onder meer artikelen van Pedro de Bruyckere, Remco Pijpers

en Kelli van der Waals over leren in tijden van digitalisering.

4. Nationale & Internationale Samenwerking

- Samenwerkingsverbanden met Europese partners. Vanuit Saxion bijvoorbeeld met Europese topuniversiteiten in het kader van een Europese aanvraag TEFF (o.a. Keulen, Leuven, Helsinki, Oslo, Utrecht) en met een Amerikaanse topuniversiteit (Arizona State University) op het gebied van vernieuwend onderwijs (o.a. burgerschapsvorming, technologie en anders organiseren). Verdere samenwerking met JAMK in Finland op het gebied van vernieuwingsonderwijs.
- Structurele samenwerking tussen Saxion en CASE (Centre of Arts/Sciences Education) om onderwijs in de bètavakken te verbeteren.
- Vanuit Saxion de intensivering van de samenwerking op het gebied van anders organiseren van onderwijs, zowel nationaal (Universiteit Twente) als internationaal (Arizona State University).
- Er wordt uitvoering gegeven aan het project TEFF (Teacher Education for a Future in Flux), waarin Saxion samen met Europese topuniversiteiten zoals Keulen, Leuven en Helsinki onderzoek doet naar onder meer digitalisering, well-being, sustainability.
- Saxion en Thomas More Hogeschool namen deel aan het SURF project 'Orde in de Virtual Reality kleuterklas' waarin we in samenwerking met onderzoekers en docenten van de RUG en de Christelijke Hogeschool Ede werkten aan het optimaliseren, ontsluiten, implementeren en evalueren van een VR kleuterklasapplicatie en didactische materialen. Dit project heeft dit jaar de Nederlandse Onderwijspremie gewonnen en vindt doorgang in het project [De Klas op Orde met Virtual Reality](#)
- Structurele samenwerking is aangegaan tussen de lerarenopleiding in Finland (JAMK) en Saxion op het gebied van vernieuwingsonderwijs. Eerste Europese onderzoeksvoorstellen zijn ingediend.
- Voorstel voor Europees kenniscentrum voor Vernieuwend Onderwijs is vanuit Saxion ingediend in het kader van de Regiodeal Stedendriehoek.

5. Presentaties, Conferenties & Netwerken

- Lezingen (bijv. op het dalton- en montessoricongressen en studiedagen) (in totaal meer dan 20).
- Presentaties op internationale conferenties zoals Future Perspectives on Education (Lida Klaver), de ECER (Renske, Vivian), PAX Conference (Nico), Changing Cities (Peter), AERA (Patrick), VELON (Patrick, Symen), ResearchEd (Patrick, Symen) en de ORD (Patrick).

6. Begeleiding & Talentontwikkeling

- Begeleiding van studenten bij Saxion van de pabo, academische pabo, master Leren & Innoveren, master Educational Leadership en bij de RUG en Universiteit Twente master Onderwijskunde op het gebied van dalton- en montessorigerelateerde thema's zoals hogere orde denken, (bèta)burgerschap en student voice (in totaal meer dan 40 studenten).
- In januari 2025 heeft Lida Klaver met succes haar proefschrift *Socioscientific capital in civic science education* aan de Universiteit Twente verdedigd (co-promotor Patrick).
- In zijn promotieonderzoek onderzoekt Jaap de Brouwer hoe de mate en wijze van implementatie van Montessori-principes in Nederlandse bovenbouw basisscholen samenhangen met de cognitieve, sociale en burgerschapsontwikkeling van kinderen (copromotoren Patrick en Symen).

- In 2024 zijn twee voorstellen voor een promotietraject aangevraagd: Celeste van Venen (Saxion) i.s.m. de Rijksuniversiteit Groningen en Carolina den Blanken (Saxion) i.s.m. de Vrije Universiteit. Symen is co-promotor. Overigens is Celeste haar aanvraag net goedgekeurd en Carolina is in afwachting van het oordeel.
- De ontwikkeling van een Europese netwerkstructuur waarin lerarenopleidingen gezamenlijk werken aan vernieuwende onderwijsthema's. Dit in het verlengde van TEFF.
- Samenwerking met experts uit het werkveld om minorstudenten 'onder te dompelen' in de wereld van de traditionele vernieuwers (Freinet, Jenaplan, Montessori, Vrije school en Dalton).

Leesvoer

Hieronder een kleine greep uit onze publicaties van de afgelopen periode.

1. **De Brouwer, J.** (2024, 24 februari). A Practice Based Tool for Observing Montessori Implementation in Elementary Classrooms. *International Montessori Institute* [1-2], 4-13, Carnegie School of Education, Leeds Beckett University.
2. **De Brouwer, J.** (2024, 13 maart). Montessori-vakmanschap: meer geest dan mechanisme. *Montessori Magazine*, 47 (2), 6-9. https://magazine.montessori.nl/wp-content/uploads/2024/03/13761-NMV-MM-472_LR_06-09.pdf
3. **De Brouwer, J., Morssink-Santing, V., & Van der Zee, S.** (2024, 15 mei). Validation of the teacher questionnaire of montessori practice for early childhood in the Dutch context. *Journal of Montessori Research*, 10(1), 12 – 24, <https://doi.org/10.17161/jomr.v10i1>
4. **De Brouwer, J. & Mulder, J.** (2024). Rekenen montessorileerlingen beter dan leerlingen op anderen typen basisscholen? Antwoord geschreven voor Kennisrotonde van de NRO. https://www.kennisrotonde.nl/sites/kennisrotonde/files/media-files/pdf_voor_website-kennisrotonde-antwoord_vraag-2033.pdf
5. **Morssink-Santing, V. E., Van der Zee, S. Klaver, L. T., de Brouwer, J. & Sins, P.** (2024). The long-term effect of alternative education on self-regulated learning: A comparison between Montessori, Dalton, and traditional education, *Studies in Educational Evaluation*, 83, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2024.101380>
6. **Sins, P.** (2024). Leertechnieken onder de loep. <https://montessori.nl/professionals/2025/02/11/leertechnieken-onder-de-loep/>
7. **Van der Zee, S.** (2024). Nasleep van de pandemie. <https://montessori.nl/professionals/2025/03/18/nasleep-van-de-pandemie/>
8. **De Leeuw, R.R.** (2025, maart). Wettelijk verankerd hoorrecht voorbij Leerlingenraad. *Montessori Magazine*, 48 (2), 28, <https://magazine.montessori.nl/renskedeleeuw/>
9. **Lectoraat Vernieuwend Onderwijs** (2025, april). De staat van het vernieuwingsonderwijs 2025. Saxion Progressive Education University Press. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15149915>
10. **De Brouwer, J., Klaver, L., & Van der Zee, S.** (2024). Montessori en burgerschapsonderwijs. <https://montessori.nl/professionals/2025/02/19/oproep-burgerschapsbeleidsplannen/>

Tenslotte...

We hebben een bondig overzicht gegeven van onze activiteiten en opbrengsten. De komende jaren zullen we de ingezette koers voortzetten. We blijven nauw betrokken bij de dalton-, jenaplan- en montessoripraktijk (Daltoncafe, DON, M&M&M, NMO, Jenaparade), onderzoek doen naar de effectiviteit van het onderwijs, publiceren (via SPEUP, Daltonvisie, Montessori Magazine, NMV en NDV nieuwsbrief en in nationale en internationale tijdschriften), presentaties en lezingen verzorgen, en natuurlijk onderzoek initiëren naar dalton- en montessorionderwijs. Samenwerking op het vlak van ons onderzoek vindt plaats op de volgende thema's: 1) onderzoek naar de

effectiviteit en kwaliteit van daltonscholen (de goede daltonschool, effecten op executieve functies), 2) vormingsvraagstukken (werken aan brede vorming, ondernemend leren, burgerschapsvorming, zie project EASE), 3) leerkrachtprofessionalisering (netwerklere stimuleren binnen dalton- en montessorionderwijs), 4) andere inrichting van het dalton- en montessorionderwijs (ihkv lerarentekorten en kansenongelijkheid), en 5) technologie (onderzoeken van de mogelijkheden van onderwijstechnologie, zie bijv. VR kleuterklas, future learning lab). Onze plannen voor de komende tijd zijn:

- Effecten van doelbewuste oefening in leergemeenschappen en leernetwerken;
- Vervolgonderzoek op het historisch onderzoek naar student voice in daltononderwijs;
- Opschaling van het RAAK-Publiek-project MOZAIC, waarin we met ontwerpteam van leraren werken aan methodieken om het zelfregulerend leren van leerlingen op een duurzame en praktische wijze te bevorderen.
- Onderzoek naar de mogelijkheden van technologie voor dalton- en montessorionderwijs (bijv. VR/AR);
- Wetenschappelijke publicaties over burgerschap, student voice, zelfregulerend leren, vernieuwingsonderwijs in NL;
- Nader onderzoek naar het anders inrichten van dalton- en montessorionderwijs.

Door samen op te trekken in onderzoek, nauw samen te werken met de dalton- en montessoripraktijk en de NDV en NMV, blijven we de komende jaren het traditioneel vernieuwingsonderwijs een krachtige en prachtige kwaliteitsimpuls bieden.